

TĀTAD IR dzīvots labi

Šonedēļ pirmizrādi piedzīvo mūzikls par glezniecības leģendu Leo Kokli *Leo. Pēdējā bohēma*. Uzmeklējām skanīgā stāsta otro galveno varoni, gleznotāja sievu **Terēzi Kokli** (76) un uzzinājām, ka viņa bijusi Leo liktenīgā sieviete, bet viņš – viņas liktenis.

Ar Terēzi tiekots kultūras centrā *Ritums*, kur viņa organizējusi Leo Kokles personālizstādi. Kā parasti eleganti ģērbusies, taisni izslietu muguru, omulīgā gaisotnē tērē ar diviem laikabiedriem, kas iekārtojusi izstādi. Visi draudzīgi pārspriež nesen Radio dzirdēto, ka Terēze jau nav precējusi Leo, bet viņa gleznas. Viens no vīriešiem jautā, cik tad Kokles kundzei bijis gadu, kad viņa Leo precējusi? Divdesmit viens. Tad vīrietis iesaucas: «Viņam 31, tu desmit gadus jaunāka. Jā, Terēze, tad jau tu esi viņu apprecējusi slavas un gleznu dēļ.» Jā, jā, tā bagātība bija dažas karotes un trauki. Visi trīs smejas. Kad izstādi esmu apskatī-

jusi, Terēze, gan iebilstot, ka labāk gribētu, lai par viņu neviens neko nerakstītu, tomēr ļaujas.

Daudz mīlestības vēstulu saņemts

«Leo pirmo reizi ieraudzīju 1955. gadā. Tolaik pazinu viņa māšicu Vēsmu. Kā jau jaunām meitenēm mums todien bija paredzēts iet uz ballīti. Taču Leo māšica sacīja, ka viņai vispirms jāapprauga slimnīcā guļošais brālēns, ja gribu, varu nākt līdzī. Kāda runa, braucu ar. Tā iepazīnā-mies. Atceros, kad viņu ieraudzīju, nodomāju – nabaga cilvēks, cik viņam grūts

liktenis. Laikam jau todien Leo biju iepatikusies uzreiz, viņš izteica vēlmi mani gleznot. Māksla mani vienmēr saistījusi, tāpēc piekritu, un, kamēr viņš mani gleznoja, iepazīnāties tuvāk. Leo bija ļoti labs sarunu biedrs. Bieži saka – Leo piemītusi spēja saistīt cilvēkus. Tas nav melots, viņš bija ļoti interesants un simpātisks. Jā, fiziski vājš, taču seja viņam bija ļoti skaista. Un uzmanību izrādīt viņš prata. Daudz mīlestības vēstulu esmu saņēmusi,» atceras Terēze.

Leo cilvēki mīlēja, atrada viņā labu klausītāju, interesantu runātāju, cilvēku, kam varēja uzticēties. Pie viņa dzīve kūsāja

Īsi par Leo Kokli

Leo Kokle dzimis 1924. gadā. Agrā bērnībā, palicis ar auklīti, Leo krita pa kāpnēm un traumēja muguru. Auklīte to gribējusi noslēpt, tāpēc par notikušo nav bildusi ne vārda. Tikai pēc laika Leo mamma pamanīja, ka dēla mugura sāk deformēties. Vēlāk slimnīcā traumai pievienojās arī kaulu tuberkuloze, un Leo kļuva par kuprīti. Slimnīcā, kur ilgstoši bija jāpavada guļot, lai īsinātu laiku, Leo sāka zīmēt, šeit dzima interese par mākslu. 1942. gadā viņš iestājās profesora Jāņa Tilberga studijā, pēc pāris gadiem – uzreiz Mākslas akadēmijā 2. kursā. Trīs gadus vēlāk viņu no akadēmijas izslēdz, neesot gleznojis gana reālistiski. 1964. gadā notiek Leo Kokles personālizstādes trijās pilsētās – Rīgā, Jelgavā un Bauskā. 7. decembrī Leo Kokle mirst 40 gadu vecumā. Viņu uzskata par vienu no talantīgākajiem sava laika gleznotājiem.

**Ja mīlestības nebūtu bijis, vai man bija jāprecas un desmit gadus ar Leo jādzīvo?!
Man bija gana daudz citu pielūdzēju.**

jau ilgi pirms abu iepazīšanās, un katrs tur varēja justies gaidīts. Nekādu atšķirību tāpēc vien, ka Leo bija kuprītis un viņam bija vāja veselība, neviens neizjuta.

Liktenīgā sieviete

Leo patika skaistas sievietes. Parasti viņš slavenajā bārā *Skapis* ieradies tā, lai visi to pamanītu – skaistu dāmu pavadībā, uzcirties ar dekoratīvu šalli vai lakatu ap kaklu, vienmēr elegants, tas nekas, ka mazīnš. Taču par liktenīgo sievieti Leo Kokles dzīvē kļuva Terēze. To nekad tā arī nespēja pieņemt ne gleznotāja māte, ne māsa. Leo mātai kādā vēstulē pat rakstīja: «Mīļais māšuk! Viss, ko pašreiz daru, ir mana personīga griba. [...] Īsu mirkli gribu būt cilvēks, bet ne mākslinieks, gribu dot sev to, kas sen man bija nepieciešams. Mana vēlēšanās un prasība būtu Tev nedot un neraizēties par manu stipro garu, jo mākslu es nekad nepametišu. Kādreiz spēlēju kārtis – šodien to nedaru. Kādreiz dzēru, šodien to nedaru. Māšuk! 25. (decembrī) es saderinos, tādēļ, lūdzu, ja vēlies manai dzīvei palīdzēt likt pamatus gan morāli, gan praktiski, tad izbeidziet Terēzes nicināšanu, mēģiniet atbrīvoties no saviem pašreizējiem maldīgiem ieska-tiem par viņu.» Terēze atceras, ka viņu ne tikai nepieņēma, bet bijušas arī dažādas intrigas, lai viņus sanaidotu. Reiz viņa un

Leo atradušies darbnīcā, kad zvanījusi māsa, lai brālim paziņotu, ka Terēze tikko redzēta kopā ar kādu virsnieku. Leo starp sievu, māsu un mammu nereti juties kā starp dzirnakmeņiem. «Lai arī kas būtu bijis, Leo mātei esmu piedevusi, esmu viņu sapratusi,» turpina Terēze. «Divi viņas bērni pirms Leo dzimšanas nomira. Leo bija dviņubrālis, kurš arī neizdzīvoja, bet Leo pēc liktenīgā kritiena kļuva invalīds. Tā ģimene bija kā nolādēta – viena nelai-me pēc otras. Varu saprast, ka mātes vienī-gais pieturas punkts bija dzīvi palikušie bērni – Leo un viņa māsa, un tos tad viņa gribēja turēt cieši sev klāt.»

Uz bāru melnajā bertā

Tikmēr Terēzes un Leo dzīve ritēja tālāk. Tolaik, ja neskaita *Skapi*, māksliniekiem īsti nav bijis, kur iet, parasti arī nau-das nebija, lai varētu uzdzīvot, tāpēc bieži mākslinieki ciemojušies viens pie otra. Kokles mazā dzīvoklīša durvis ciemiņiem vienmēr bija atvērtas. «Pie mums māksli-nieki nāca ļoti bieži, pēc tam strīdējās par mākslu, spēlēja kārtis, kādreiz kādu mēri-ņu izdzēra. Bet tādas milzu dzeršanas kā pašlaik gan nebija. Kad netikās, runāja pa telefonu. Vāiii, cik Leo daudz varēja runāt! Citreiz tas krita uz nerviem – izstrīdas ar vienu par kādu glezniecisku jautājumu, zvana nākamajam un atkal strīdas par to

pašu. Taču, kad darbs bija pabeigts, tad gan vienmēr mākslinieki sanāca kopā un apspriedās klātienē.» Viņi visi bija jauni un reizēm traki. Leģendārs kļuvis noti-kums, kad Leo ar savu kompāniju kaimiņu tantēm par prieku esot ar *melno bertu* (slēgta milicijas mašīna, ar kuru veda apcie-tinātos konvoja pavadībā – red. piez.) savākt. Vēlāk Leo draugs un milicijas darbinieks Aivars Baumanis stāstīja, ka tajā vakarā Leo zvanījis – viņa kompānijai jātiek uz bāru, lai palīdzot. Bet Aivaram bijusi tikai *melnā berta*. Tas nekas! Aivars prasījis šoferim, vai viņš negrib nopelnīt trīs rubļus. Jā, kādēļ gan ne. Aivars pateicis adresi, lai tur piebrauc un salādē visus iekšā. Vēl pieteicis, lai pēc tam ar mašīnas pakaļu piebrauc pie bāra un tur visus izsē-dina ārā. Kad nokļuvuši galā, Leo Kokle pa priekšu izrausies no mašīnas, un visi lepni iesoļojuši bārā, bet Rīgā pēc tam kļīda leģendas.

Gleznu ziedi sievainītim

Dullību gan nekad nav bijis tik daudz, lai traucētu darbam. Terēzei īpaši atmiņā palikusi 1958. gada vasara, kad Kārlis Segliņš (slavens tā laika mediķis – red. piez.) viņus uzaicināja to pavadīt Ķeizariņos. Abi dzīvojuši mazā mājīnā, Leo nenoguris gleznoja. Šai laikā viņš glez-nieciski atplauka, un mājās abi pārveda

► daudz spilgtu, ekspresīvu darbu. «Visa mūsu dzīve grozījās ap glezniecību. Svētkos, ja Leo pēc ziediem nevarēja aiziet, viņš man dāvināja gleznu ar puķēm, otrā pusē uzrakstot *Sievainītīm*. Mums bija labi, citādi jau nebūtu desmit gadus kopā nodzīvojuši. Protams, ne vienmēr gludi bijis. Pēdējos gados viņam patika par daudz iedzert. Tagad domāju, ka viņam laikam bija nojauta, ka drīz jāaiziet. Leo negāja uz kapiem, bērēm, viņam no tā bija bail. Tādēļ arī pēc viņa nāves kapavieta atradu viņam tuvumā pie kapsētas ieejas. Taču, kad kopdzīves laikā sākās dzeršanas, kad pie mums nāca piedzērušies, starp mums radās lielākas domstarpības. Teicu: pietiek, tā nav iespējams dzīvot. Šajā laikā Leo uzgleznoja manu portretu. Tam fonā – violetas sēru puķes. Kad salīgām mieru, viņš jautāja, kādu tad to fonu pārtaisīt, un es atbildēju – glezno bērzus! Un viņš gleznoja. Tas ir ļoti skaists darbs.»

Būt mākslinieka sievai nav viegli

Leo tajā laikā jau bija atzīts mākslinieks, tomēr, kaut arī nesen gleznotājs bija piedzīvojis triumfālu personalizstādi, sadzīve nebija vienkārša.

Nedēļu pirms nāves Leo rakstīja draugam žurnālistam Aivaram Āķim:

«Tū vari saprast, draugs, ka es morāli un fiziski jūtos slikti, tādēļ strādāt radoši es tagad nevaru. Materiāli esmu bloķēts līdz pēdējai iespējai, un, ja Terēze par manu eksistenci nerūpētos, tad man vārda pilnā nozīmē būtu jāiet uz ielas sēdēt ar cepuri rokās. Arī rītdienai es nekādu perspektīvu neredzu. No šīs portretu izstādes varbūt kaut ko pirkš, bet cik tad šie gangsteri (domāta žūrijas komisija, kas lēma par darbu iepirkšanu) man atmetīs? Esmu parādā vēl 600 rubļus (jaunā naudā). Vienkārši baigi paliek! Un ja vēl man vese-lība būtu kārtībā.»

Terēze atzīst, ka jācinās bija visu laiku. Strādājusi viņa vienmēr. Divdesmit gadus Mākslas fondā. Lai būtu labāka iztikšana, audzēja arī puķes un veda uz Krieviju pārdot. «Māksliniekiem ar līdzekļiem bija sarežģīti. Kad nauda bija, Leo deva saimniecībai, kad nebija, bija jāiztiekt citādi. Tas, ka viņš rakstīja – bez manis būtu postā aizgājis, nav pārspīlēts. Bez šaubām – nekas nevar atsvērt otru cilvēku, kurš rūpējas un atbalsta. Jo Leo, tāpat kā man, nelabvēlu netrūka. Pēc lielās personalizstādes Romis Bēms (gleznotājs – red. piez.) presē rakstīja, ka Leo uztaisījis raibu tirgu. Un to rakstīja viņa draugs! Arī pret mani dažādi cilvēki bijuši noskaņoti negatīvi. Nesen Radio apgalvoja, ka esmu apprecē-

Laikabiedru atmiņu fragmenti par Leo Kokli

Mākslinieks **GUNĀRS CĪLĪTIS**:

«Leo – tā bija bohēma! Nāca daudzi mākslinieciski censoņi un arī dzērāji ar savām meitenēm. Vakarā vai no rīta – tur vienmēr bija kāda kompānija. Vienkārši tur gāja. Kad nebija, kur nakti iet, devās pie Leo, vienmēr tika iekšā, un vienmēr kāds tur bija priekšā. Es biju tur kā pierakstīts. Diena un nakti dzīvojos... Es arī apprecējos pie Leo. Atceros, kad sāku brūvēties ar Ritu, savu sievu, pavadīju viņu uz mājām, tramvajs vairs nekursēja, bija jau pāri pusnaktij, un es pie Grīziņkalna dzīvoju, aiziet līdz tam pārāk tālu, gāju pie Leo. Aizeju, Leo saka – tu atpakaļ? Bija jau viens, divi. Pie Leo vienmēr atgāzās kādi jauni viesi – tankš, tankš, tankš, bija jāpiekļauvē 3x3 reizes kā BBC signālā.»

Vairāku gleznu modeļi

BENITA BAUMANE:

«Es meklēju glābiņu pie Leo, pie viņa vienmēr skanēja radio, mūzika, varēja atvilkt elpu. Tā tapa visas manas gleznas. Reiz aizgāju – es biju jau kādus sešus mēnešus stāvoklī – un apsēdos, kājas pavilkusi, un Leo teica: «Tū tā sēdi.» Tā tapa glezna *Mirkļa aizmiršanās*. Biju dzīvespriecīga meitene, bet manu iekšējo pasauli citi nesaprata. Man bija ļoti smagi, un Leo man bija kā brālis, es varēju pieglausties viņam, uzticēties grūtos brīžos.»

jusies slavas un gleznu dēļ. Bet kāda gan slava un bagātība? Divi katli, viena pannā, kādas piecpadsmi dakšas, divāns un rakstāmgalds – tā bija visa mūsu bagātība, kad apprecējāmies. Arī glezniecībā Leo vēl nebija atplaucis, tas notika dažus gadus vēlāk. Šāda runāšana pazemo arī Leo, tā it kā pasaka – viņu nevarēja mīlēt! Bet tā nav tiesa. Ja mīlestības nebūtu bijis, vai man bija jāprecas un desmit gadus ar Leo jādzīvo?! Man bija gana daudz citu pielūdzēju. Literatūras vēsturnieks Gunnars Treimanis savulaik man sacīja: «Leo bija tavs liktenis, lai arī ko citi būtu runājuši.» Bet es tik atsmēju: «Nekas jau nav mainījies, par mani runā joprojām.» Ko tik par sevi neesmu dzirdējis?! Pēc Leo nāves runāja, ka viņa darbus esmu nodzērusi un izšiverējusi. Kad pēc gadiem sarīkoju Leo personalizstādi Dzintaru izstāžu zālē, kur visi it

ALEKSANDRS ZĀLĪTIS (Leo bija palīdzējis modernizēt viņa un Aleksandra sievas Veltas dzīvokli):

«Mēs dzīvojām Mežaparkā, un, tā kā modē bija dažādu krāsu sienas, Leo meistariem pateica, lai krāso lillā un dzeltenu. Atbrauca mājās Velta, visu to ieraudzīja un sabļāva uz mums – dulle! Kā pie čigāniem, tūlīņ to visu nost! Tad mēs ar Leo aizbraucām uz krogu.»

No akadēmiķa **JĀņa STRADIŅA** dienasgrāmatas:

«Vakar biju Kokles izstādes atklāšanā. Tas izvērtās par Leo triumfu – tik daudz cilvēku, puķu. Izstāžu atklāšanā parasti pie mums tik daudz cilvēku nemēdz būt [...] Pēc tam Leo mūs ielūdza augšā, darbnīcā, nosvinēt. Bija sanācis daudz cilvēku, kas pārstāvēja visas iespējamās profesijas. Pēc stinguma, kad pašbrūvētais vīns bija sakāpis galvā, kļuva pavisam mīļi. Man blakus sēdēja pāresns jauns cilvēks, kas diezgan melanholiski dzēra un izteica pa kādai asprātīgai piezīmei, citādi viņš klusēja. Kad pašas vakara beigās mani iepazīstināja – tas bija Boriss Bērziņš. Visvairāk priecājās Leo mamma, kas šo dienu esot gaidījusi visu mūžu. Arī pats Leo droši vien un Fornariņa – Terēze. Beigās, kad visi apdzērās, sāka dziedāt. Kinorežisors Aloīzs Brenčs aizgūtnēm rāva valā kaut kādas itāļu ārijas. Pirmajai reizei esot labi – piebilda Boriss Bērziņš, un mēs tad patestidzāmies izklist.»

kā izšiverētie darbi bija skatāmi, atkal nebija labi – tad biju afēriste, kas visas gleznas atkal kopā savākusī. Vienmēr slikti. Bet būt mākslinieka sievai jau vispār nav viegli, taču tāds acimredzot ir mans liktenis. Mani taču no precēšanās mēģināja atrunāt pat mani vecāki, mamma sacīja: tev būs jācinās vienai. Tā arī bija. Esmu atteikusies no iespējas laist pasaulē bērnus. Zinu, ka kaulu tuberkulozi pārņem, un baidījos, ka kāda nevainīga dvēselīte varētu piedzīvot tādu likteni. Taču neesmu neko nožēlojusi. Divas reizes Leo pie manis atnācis sapnī – viņš izskatījās apmierināts. Tātad ir dzīvots labi.»

* Rakstā izmantoti laikabiedru atmiņu un vēstulju fragmenti no Ilzes Konstantes grāmatas *Leo Kokle*.

«Esmu reģistrējusies iepazīšanās portālā, statistika nenormāla, bet jautājumi galvenokārt no sērijas – kādas tev pašlaik biksītes un vai mums būs sekss? Tajā pašā laikā pazīstu pāri ar super laulību: abiem *besis*, nejauši *saitā* sarakstījās, aizgāja uz randiņu, pēc divām nedēļām sāka dzīvot kopā,» stāsta Irīna. Elīna ilgi pretojās idejai laimi meklēt internetā, līdz meta aizspriedumus pie malas un rezultātā satika tagadējo draugu: «Sākumā šķiet – vesels bars vecu, bet viens man iepatikās. Saņēmos, uzrunāju viņu pirmā un tagad esam kopā jau trīs mēnešus. Arī labākā draudzene iepazinās tajā pašā *saitā*. Viņu attiecības ilgst jau pusotru gadu, nākamvasar precēsies.»

Apvaicājos apkārt – izrādās, katra otrā kaut reizi iepeldējusi kādā no iepazīšanās portāliem. Un katra trešā brīvā meitene tur iekļūst regulāri. Tā ir mana statistika, savukārt amerikāņu sociālās uzvedības pētniekam Danam Arieli ir citi skaitļi, kas viņu pārsteiguši ar lielo optimismu, kas valda attiecībā uz iepazīšanos internetā. Aptaujājot milzīga amerikāņu

portāla publiku, gandrīz divas trešdaļas atzina, ka ir vismaz vienas iepazīšanās lapas aktīvi biedri, turklāt visai apmierināti biedri. Skalā, kur ar viens norādīta «laika izniekošana», bet ar 11 – «tas ir labākais, kas ar mani jebkad noticis», vidējais rādītājs bija 5,11. Lai atrastu kādu, ar ko aiziet uz randiņu, vidēji tiek patērētas 20,5 stundas. Portālu biedri gan atzīst, ka profila informācija atklāj daudz mazāk nekā 30 sekunžu saruna klātienē. Turklāt jāreķinās – internets provocē melošanas, proti, piepušķošanas/retušēšanas tieksmi. Sievietes, piemēram, izmanto senākas fotogrāfijas, kurās izskatās jaunākas (vidēji par 18 mēnešiem). Lai vai kā būtu – bilde, profila teksts vai viens pats e-pasts ir pietiekama informācija, lai aicinātu kādu uz tikšanos vai secinātu, ka esat saderīgi. To dzirdot, Arieli aicina: «Ja jums šķiet, ka saderat, pēc iespējas drīzāk dodieties kopējā kafijošnā. Viena šāda neveikla piecminūšu saruna var ietaupīt daudz veltīgi izšķiestu stundu internetā. Turklāt izbaidīsi *cafe latte!*»